

דגמרא משמע דדוקא ביש עדים שדר בה כו' אבל לא כשאומר המחזיק בעצמו שדר בה המוכר יום אחד. דלא כתוס' לעיל דף ל'. ד"ה "לאו קמודית" עי"ש והטעם הוא דצריך עדים משום דצריך להיות ברור לב"ד ע"י עדים שהשדה היתה אצל המוריש והמוכר ואז טוענין ליורש וללוקח משא"כ באין עדים אלא המחזיק בעצמו אומר שזהו של מורישו או של זה שמכרו אין הב"ד סומכין עליו לטעון ליורש וללוקח זהו סברת ר' חייא אבל רב ס"ל דב"ד סומכים גם על המחזיק להאמינו שדר בה המוריש והמוכר יום אחד מטעם מיגו דאמר ממך לקחתי ומכיון שמאמינים לו הלא שוב ב"ד טוענים ליורש וללוקח אבל אם גם המחזיק בעצמו לא טען שדר בה המוריש והמוכר בודאי רק שהאמין סתם להמוכר שזהו כבר שלו אז גם רב מודה דאין טוענין ליורש וללוקח והוי חזקה בלי טענה, והראי' דגם לרב צריך לכה"פ שיאמר הלוקח שדר בה המוכר יום אחד הוא מלישנא דגמרא "וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור בלילה" ולא קאמר וכי אין אדם לוקח בלא עדים משמע שבעצמו יודע שדר בה יום אחד אלא שלא היו עדים מכיון שהמכירה היתה בלילה. גם ממה שמדמה לוקח ליורש משמע דשניהם שווים דכמו דצריך היורש לומר שדר בה המוריש יומא חד דאל"כ היאך ירש ממנו כמו"כ גבי לוקח צריך לומר שדר בה המוכר יום אחד, גם אפשר לומר דלר' חייא דוקא ביש עדים שדר בה ולא בטען בעצמו משום דהא דמאמינים אותו בטוען מעצמו הוא מטעם מיגו ואין מיגו להוציא מחזקת בעלים הראשונים ורב ס"ל דאין זה מיגו להוציא מכיון שטען שדר בה יום אחד הוי כבר מיגו להחזיק ומשור' דאם גם בעצמו לא טען שדר בה יום אחד המוכר אז אז גם לרב הוי מיגו להוציא.

דף מ"ב ע"א א"ן לך מחאה גדולה מזו. קרי ליה מחאה גדולה משום דלא צריך למחות בכל ג' שנים כרשב"ם ד"ה "אין לך". במשנה: בד"א במחזיק אבל בנותן מתנה כו'. הכוונה במחזיק שהחזיק כבר מזמן

תאמר משא"כ באמרו לו לא מפקינן שותא פליג ר"ה בר"י דר"י ארב זביד ור"פ דמלתא דלא רמיא עלה דאינש כו' דהלא קבלו מעצמם ולא נצטוו ע"ז.

רשב"ם ד"ה "איתיבי" ואי קשיא אדפריך מסיפא לסייע מרישא כו' דרבא מוקי לה לרישא במילי אוחרי עכ"ל. עי' תוס' ד"ה "ליתבי" ולהרשב"ם נראה דפלוגתא דת"ק ור"י הוא בזה אם אפשר להחזיק במקום שאינו יכול למחות דלר' יהודה הוי חזקה אף במקום שאינו יכול למחות ומשור' מצריכו ללכת גם מאספמיא ומיהודה לגליל דכשעת חירום דמי משא"כ לת"ק אף אם אינו בו ואינו יכול למחות על המקום אינו חזקה וזהו כוונת הת"ק עד שיהא עמו במדינה ויהי' ביכולתו למחות אז אם לא מחה הוה חזקה ועי' רשב"ם ד"ה "ויבוא לשנה אחרת".

ע"ב מחאה בפני שנים ואין צריך לומר כתובו. מדברי הרשב"ם משמע דגם בפניו צריך עדים שהרי כך כתב להיות בידו לעדות שמיחה בתוך ג' והרמב"ן מסתפק באם מחה בפניו ובפני עד אחד.

דף מ' ע"א לא כתבינן מודעה אלא אמאן דלא ציית לדינא. נרא' דבגט ומתנה איירי. אף דבגט ומתנה גילוי מלתא היא אך ענין הגילוי מלתא כחה יפה רק שלא נצטרך לדעת את אונסו אבל לא יועיל למאן דציית לדינא, ולמה הוא מוסר מודעה יתבענו לדין ולא יתן המתנה וסרה קושית התוס' ד"ה "אמאן".

ע"ב רשב"ם ד"ה "לא כתבינן מודעא אזביני" בסופו ומיהו רב הונא דאמר לקמן תלוה וזבין זביני' זביני חזינן דאכשר מודעא אזביני' כו'. וכוונתו דכתבי' מודעא בשדה סתם כי בשדה זו הלא יכול להביא עדים שאנסו אבל על שדה אחרת לא יעידו העדים דהעדים הלא מעידים באיזה שדה אנסו.

דף מ"א ע"ב אתא לקמי' דר' חייא א"ל אי אית לך סהדי דדר בה איהו דזבנת מיני' ואפי' חד יומא כו'. מפשטא

אשקלתא כיון דמבטל המכירה ע"י המודעה ה"ז כלקח ושקל ובדין יחזיר לו.

רשב"ם ד"ה "תינח דקדיש בכספא" כו' ואית דמפרש תינח דקדיש בכספא דקדושי

כסף הם דרבנן הם אמרו והם אמרו כו'. ולאית דמפרשי ע"כ צריך לומר דהא דאמר כל המקדש אדעתא דבנן מקדש קאי רק אקידושי כסף וזהו שמסיים הרשב"ם ועוד מאי האי דקמהדר ליה

שויות רבנן לבעילתו בעילת זנות הא כיון דמדאורייתא היא היאך יכולים לעשות ביאתו ביאת זנות וקושיא זו היא רק אם תפרש אדעתא דרבנן מקדש שהקדושין בעצמם הם מדרבנן משא"כ אם נפרש דגם בקדושי דאורייתא

מקדשים וסומכים על דעתא דרבנן אז ניהא דכיון דרבנן לא רצו בקדושין אז ביאתו זנות. **רשב"ם ד"ה** "רב הונא לטעמיה" בסופו וג"כ נראין הדברים שהרי פסקותיו של

רבא לא עמדו מאי דפסיק לעיל בתלוהו וזבין ולא אמרן אלא בשדה סתם שאחר פסק שלו אמר לא כתבינן מודעה אזבינ' כדפרישית לעיל.

כן צ"ל "כתבינן" כהגהת הב"ח עי' רשב"ם מ: ד"ה "לא כתבינן מודעה אזביניה" כתב מפורש דלרב הונא דאמר תלוהו וזבין זבינ' זבינא כתבינן מודעה עי"ש שכתבתי הטעם דדוקא בשדה סתם כתבינן מודעה אבל בשדה זו מביא עדים שאנסו בשדה זו וסרה בזה גם קושית הרש"ש דהכא מיירי בשדה סתם ופירוש הא' דרשב"ם דתלוי באילן ששמו כינרא עיקר ותלו לו בשדה סתם ולא בשביל הכינרא.

דף נ. ע"א **רשב"ם ד"ה** "ואבע"א אמימר" בסופו ומתני' רבנן

דפליגי עליה דר' אלעזר עכ"ל. מקשין הלא מתני' בשכתב לה בעודה ארוסה וגם הפירות גם הגוף של נכסי מלוג של האשה ואז הלא לר' אלעזר ולאמימר דס"ל כר"א יכולה למכור ונ"ל לתרץ דמתני' איירי בכל האופנים דאין לאיש חזקה בנכסי אשתו בין בכתב לה בעודה ארוסה ובין בלא כתב לה והא דמוקי בגמרא בדכתב לה בעודה ארוסה זהו לאשמועינן רבותא כדמשמע מלשון הקושיא פשיטא אבל ודאי

וטוען שנמכר לו אבל בנותן מתנה והמקבל זה רוצה רק לזכות ולהחזיק בהמתנה וכן באחים שחלקו והמחזיק בנכסי הגר נעל וגדר ופרץ כלשהו הרי זו חזקה והא דקאמר בנכסי הגר והמחזיק אף דמיירי בבא זה עכשיו לזכות ולהחזיק וקאמר והמחזיק משום דאין פה דעת מקנה כמו שאמר לעיל והנותן מתנה כו' ע"כ קאמר והמחזיק.

דף מ"ג ע"א **ואם** איתא ליסלקו בי תרי מינייהו ולדיינן. הכוונה דדיינים

אפשר בקלות להשיג מעיר אחרת משא"כ עדי ראה ע"כ מקשה דליסלקו לכה"פ בי תרי לעדים ולדיינינו אצל דייני עיר אחרת.

דף מ"ה ע"ב **בפני** אמרת לו למוכרו וליתנו לו במתנה דבריו קיימין מ"ש

רישא ומ"ש סיפא. נראה דס"ד פירוש הברייתא דרישא מיירי שהאומן טוען שהבעה"ב מכר לו להאומן את העבד והטלית ובסיפא מיירי ג"כ שהאומן טוען אלא שטוען בשביל אחר והכוונה שבעה"ב נתן לו העבד והטלית למכור לאחר וזהו שפירשב"ם ד"ה "בפני אמרת" לפלוני למוכרו כו' וג"כ כוונתו שבעה"ב נתן להאומן העבד והבגד ע"מ שימכור האומן זאת לפלוני וע"ז פריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא הלא אין מאמינים להאומן בשום טענה בין לעצמו בין לאחר ומשני רבה דבסיפא יוצא מתחת ידי אחר והאחר טוען בשביל האומן במיגו דיכול לטעון לעצמו.

דף מ"ז ע"א **תוס'** ד"ה "קבלן" כו' דא"כ מלוה נמי לא יעיד אפילו אית

ליה ארעא אחריתא כענין זה. ונראה לי לתרץ הרשב"ם ולחלק בין מלוה לערב דהמלוה לא נק' נוגע בעדותו במעיד על הבינונית במקום ארעא אחריתי דזיבורית כי בעד כסף שנתן המלוה יכול לגבות גם זיבורית משא"כ בערב"ב קבלן שהמלוה גבה ממנו בינוני ע"כ גם הוא רוצה לגבות בינונית מהמלוה ואינו מעיד על הבינונית באם ארעא אחריתא היתה זיבורית.

דף מ"ח ע"ב **חתם** רבב"ח אמודעה ואאשקלתא. אשקלתא זהו מכר וקרי לי'

דמתני' מיירי בכל האופנים דאין חזקה אבל ראי' יש והא דראיה יש ומועיל לאיש בנכסי אשתו הוי רבונא בדלא כתב לה בעודה ארוסה וע"כ צריכים אנו לומר דמתני' כרבנן ודלא כר' אלעזר.

דף נ"א ע"א א"ל רב נחמן לרב הונא כו' המוכר שדה לאשתו קנתה ולא אמרי' לגלויי זוזי הוא דבעי. והכוונה דבמכירה הי' שטר וכסף והקנין הי' בכסף אלא בכסף לבד אמרינן באשתו לא קנתה דלגלויי זוזי הוא דבעי אבל מכיון דנתן גם שטר גמר ומקני אבל עיקר הקנין הוא בכסף וזהו מילי מעליותא ודבר חידוש ואמר לו רב הונא שאין זה חידוש כיון שיש במכירה כסף ושטר נהי דבכסף אמרינן לגלויי זוזי הוא דבעי ולא קנתה אבל בקנין השטר קנתה דאינו גרוע שטר זה משטר מתנה ורב נחמן השיב לו דשטר במכר לא קנה וע"כ דעיקר הקנין בכסף ומשום טרחה דטרח בשטר גמר ומקנה גם לאשתו וכן היא הסוגיא.

דף נ"ג ע"א ב"ע רב, מתנה היאך כו'. יש מקשין הלא בברייתא נקט סתם נעל

גדר פרץ כ"ש בפניו כו' דמשמע בין במתנה בין במכר ואפשר לומר משום דהבריי' בתוספתא דקדושין דבי לוי ובקדושין מיירי במכר דקתני התם בכסף בשטר ובחזקה וזהו כוונת הרשב"ם בדף נ"ב: ד"ה "נעל וגדר" כו' במקח וממכר מיירי דתנן בקדושין דקרקע נקנית בחזקה עכ"ל. ע"ב רשב"ם ד"ה "מהו" דאת"ל החזיק בשדה כו' שאין המיצר צריך מן השדה כו'. כוונתו מכיון שנשתעבד המצר להשדה לשמירה כן הוא משועבד לקנין שע"י קנין המצר קונה גם השדה. משא"כ בב' בתים זה לפנים מזה שם השעבוד הוא באופן אחר לא שהחיצון שומר הפנימי אלא שהפנימי יש לו דריסת רגל על החיצון לצאת לרה"ר דרך עליו כלשון הרשב"ם בד"ה "זה לפנים מזה" ושם הסברא היא הפוכה מכיון שקנה הפנימי אז ע"כ הוא מוכרח להשתמש גם בהחיצון שהחיצון משועבד לתשמיש דפנימי שהפנימי יוצא דרך עליו לרה"ר וסרה בזה קושית המפרשים ועי' מלוא

הרועים בש"ס וילנא, ולפי מ"ש מדיוקא דרשב"ג אתי שפיר.

דף נ"ו ע"א כל שנקראת על שמו. הרשב"ם מפרש שנקראת שדה א' והדר פריך הגמרא היכי דמי אמר רב פפא דקרו ליה בי גרגותא דפלניא, נראה מזה דהא דנקראת כל השדות בל' יחיד שדה של הגר אין זה עוד כשדה המסויימת במצריה אבל אם משקין כל שדותיו מבור מים אזי כל השדות עד מקום שמשקין אותם מגרגותא הוי כשדה המסויימת במצריה ודוקא שהשדות נקראין בל' יחיד.

דף נ"ז ע"א מ"ש רישא ומ"ש סיפא. נקט כסדר בתחלה מ"ש רישא והדר ומ"ש סיפא דעיקר הקושיא היא על הרישא כרשב"ם ד"ה "ומ"ש סיפא" ע"כ נקט רישא תחלה.

אמר עולא כל שאילו בנכסי הגר קנה בנכסי חבירו קנה. ופירשב"ם בנכסי חבירו לענין חזקת ג' שנים כו' דאילו לקנותה מיד הלא נכסי חבר בנכסי הגר בא"ל החבר לך חזק וקני כרשב"ם ד"ה "אמר עולא" ולפי"ז לישנא דגמרא כאן נכסי חבירו צריכים לפרש הנכסים שגם עכשיו הם של חבירו שטוען שלא מכרם לעולם.

ע"ב רב פפא אמר אידי ואידי בחצר השותפין. נראה דעיקר דיוקו הוא על חצר דאילו השותפין גם רב נחמן אמר רבה בר אבון מיירי בשותפין אלא דמוקי ברחבה של אחורי בתים ורב פפא מוקי בחצר.

דף ס' ע"א במשנה: אין עושים חלל תחת רה"ר כו'. הוסיף מלת תחת ולא אמר בקיצור ברה"ר משום דמיירי אפי' במכסה בכסוי עב וחזק שאפשר שרבים ילכו עליו ולא ישבר אפ"ה אין עושים וזה תחת רה"ר ודו"ק.

דף ס"ג ע"א רשב"ם ד"ה "תנו חלק לפלוני בנכסי מהו" א"נ איכא למימר דלא הוה שמע ליה הך ברייתא כו' ואיכא למימר רבנן הוא דפליגי עלי' דסומכוס. כלומר

האיצטרוכל דקודם שיקבענו בקרקע הוא בנוי ועומד ע"ש.

דף ס"ז ע"א ת"ר המוכר את החצר מכר בתים החיצונים ובתים הפנימים

ופי' הרשב"ם החיצונים הפתוחים לחצר עכ"ל. וקיצר כאן וכוונתו דמוכרחים לומר שהחיצון פתוח לחצר דאם החיצון פתוח לרה"ר ע"כ גם הפנימי אינו מכור עם מכירת החצר שהרי פתח החיצון הפתוח לרה"ר משמש גם לבית הפנימי. דף ס"ח ע"ב רשב"ם ד"ה ה"ג ת"ש ר"י אומר סנטר אינו מכור אנקולמוס

מכור ואית דגרסי הכא בתרווייהו אינו מכור. ממשמעות הרשב"ם הכא ולקמן דס"ל כגירסא ראשונה ולי נראה דגירסא השניה עיקר דלגיר' ראשונה קשה איך אפשר לומר הא כדאיתא והא כדאיתא וסנטר היינו באגי דלפי"ז איך אפשר לומר דבאגי אינו מכור ואנקולמוס מכור והלא לעיל אמרו דלמ"ד בר מחוונתא כ"ש באגי דנכסי דלא גייד מכור מכ"ש נכסי דגייד אבל לגירסא זו דבשניהם אינו מכור אתי שפיר. דתניא המוכר את העיר לא מכר את בנותיה. נראה דאפילו אמר כל מה שבתוכה עי' רשב"ם ד"ה ה"ג איפוך ורשב"ג אומר המוכר את העיר מכר את בנותיה אפילו לא אמר כל מה שבתוכה.

דף ע"א ע"א ואפילו לר"ע דאמר בעין יפה מוכר ה"מ גבי בור ודות כו'. נ"ל דלרב הונא ג"כ יש חלוק בין רבנן לר"ע דאילו לרבנן אף במכר קרקע ושייר ב' אילנות לפניו יש לו קרקע תחת האילנות וסביבם ויש לו ג"כ דרך אל האילנות והקרקעות אבל לר"ע לרב הונא יש לו רק קרקע לאילנות אבל לא דרך דברך לא עדיף אילנות מבור ודות.

דף ע"ב ע"א פחות מכאן או יותר מכאן. הכו' דפחות ויותר הוא על הקרקע ומ"ש או שהקדישן בזה אח"ז הכוונה אפילו הקדיש ב' אילנות ביחד ואח"כ אחד או מתחלה הקדיש א' ואח"כ ב' ביחד וכ"ש בהקדיש אחד אחד.

דאילו הוה ידע הברייתא דרבנן הוה מביא ברייתא דרבנן דהלכתא כוותיהו אח"כ מביא הרשב"ם בתירוץ הרביעי א"נ שמיע ליה ולא הוה ס"ל משום דפליג עליה סומכוס כו' וקמ"ל כסומכוס ולא כרבנן והכוונה דמשו"ה מביא רבינא בר קיסא הא דסומכוס ולא ברייתא דרבנן וסרה בזה קושית הרש"ש.

דף ס"ד ע"א א"ל רבינא לרב אשי ת"ש. נראה דמתחלה לא רצה להקשות מרב פפא דאדמותיב מר"פ תסייע ממתניתין אבל לאחר דדחינן סיעתא דמתני' מקשה מר"פ, ומשני אהני ליה ע"מ דאי נפיל הדר בני לה, אף דאי אמרינן דלא קני הלוקח מצי המוכר לבנות כמה מגדלים על הבית, אך זהו דוקא על עמודים מסביב הבית שלא ישען על הבית ויזיקו אבל המעקה בונה ע"ג הבית אם נפל וזהו דאהני ליה ע"מ.

דף ס"ה ע"א א"ל איפכא תנינא כו'. ע"כ צ"ל דרב ירמי' בר אבא לא ס"ל הא דרב נחמן א' שמואל דשם מבואר מפורש דשמואל ס"ל בעין יפה מוכר. ע"ב רשב"ם ד"ה הרי היא כקרקע ומרבי זקני וצ"ל שמעתי. מכאן משמע דחיבר הפי' על מס' ב"ב אחרי פטירת רש"י זקנו וצ"ל.

דף ס"ו ע"ב בעי רב יוסף מי גשמים שחשב עליהם להדיח את האיצטרוכלין כו'. עי' רשב"ם ד"ה כי תיבעי לך בסופו הנמשך לדף ס"ד. דכתב האי דנקט להדיח בהן את האיצטרוכל ולא נקט מכתשת וכתב דאורחא דמילתא נקט א"נ רבוחא הוא דנקט וכוונתו לרבוחא דרבנן דלר"א הרבוחא היא במכתשת אלא דלר"א לא תיבעי לך כדאמר לעיל. ולי נראה דנקט איצטרוכל כדי שלא להאריך בל' דאילו במכתשת הי' צריך להאריך ולבאר דבקבעה ולבסוף הקקה לא קא מיבעי לן דקרקע חשוב אלא בחקקה ולבסוף קבעה. משא"כ באיצטרוכל הלא כל איצטרוכל הוא בחקק ולאח"כ קבע כרשב"ם הנ"ל שכתב על

ולאי רבנן הא אמרי מוכר כו' אבל מקדיש בעין יפה מקדיש. הכוונה דאם הקדישן בזאח"ז ב' ביחד ואח"כ א' או מתחלה א' ואח"כ ב' ביחד הלא אז לרבנן הקדיש בעין יפה גם הקרקע ופודה בנ' שקל כו'.

דף ע"ד ע"ב בהמות בהררי אלף בטוחות בזמן שמגיה ירדן בפיו של לויתן. ופירש"ם דכ"ז שהוא חי בטוחין הן כמו כן עכ"ל. מכאן ראי' שבסעודה אוכלים מקודם הדגים ואח"כ הבשר.

דף ע"ה ע"א שנאמר אשר בנינו כנטיעים. עי' תורה תמימה ויקרא כ"ו — י"ג אות כ"ה כ"ו כ"ז.

ע"ב ר' נתן אומר ספינה ואותיות נקנות במשיכה ופירש"ם בד"ה "ואותיות" שט"ח שמוכרו כו' קני ליה במשיכה כשיבוא לידו שימסור לו המוכר עכ"ל. ומהרש"א מגיה שימכור לו ועי' בדפוס וילנא נמוקי הגרי"ב על המהרש"א על המקום, והנראה לי בסוגיא דמשיכת השטר לכו"ע צריך להיות גם במסירה כמו למ"ד אותיות בשטר דהכוונה אף בשטר עי' רשב"ם ע"ו. ד"ה "ואותיות". כן תדע דבמסירה בעלמא יש דעה דמסירה בעינן מיד ליד ויש דעה שמספיק לאחזה במצות המוכר עי' דף ע"ה: תוס' ד"ה "אחזה בטלפה" אבל זה שאמרנו דבאותיות צריכה להיות משיכה וגם מסירה לכו"ע הכוונה במסירה שצריכה להיות מיד ליד עי' תוס' ד"ה "אי כרבי" דף ע"ו. ור' נתן מוסיף גם שטר לאותיות ובשטר מכירה לחוד לא קני משום דמטלטלין הן עי' רשב"ם ע"ו. בסה"ע ד"ה "כתב לו מוכר" ולפי האמור אתי עכשיו שפיר כל הסוגיא דכשמדבר וכולל האותיות עם הספינה אז קורא גם למסירה דאותיות משיכה דהלא ע"כ צריך למסירת האותיות גם משיכה כשם ששטר לאותיות לא מספיק לר' נתן משום דאין שטר למטלטלין כמ"ש לעיל כן מסירה לחוד בלי משיכה לא מועיל לאותיות מטעם דאין דרך לקנות שט"ח קטן במסירה עי' דף ע"ה: ברשב"ם ד"ה "כיצד בהמה גסה נקנית במסירה" וכל עיקר

המסירה בשט"ח משום שאין גופו ממון כרשב"ם הנ"ל ע"ו ע"א ד"ה "ואותיות" משו"ז כשמזכיר אותיות יחד עם ספינה כוללם במשיכה אגב הספינה אבל כשמזכיר אותיות לחוד אז הוא מדייק ואותיות במסירה.

דף ע"ו ע"א רשב"ם ד"ה "מסירה" דספינה היינו שאחזו בחבל וכו'.

ד"ה הוזה נסדרת שלא במקומו ומקום ד"ה הוזה למטה בסוף העמוד.

דף ע"ו ע"א סברא נמי הוא דאותיות מילי נינהו ומילי במילי לא

מיקנין. הכוונה דדוקא מילי לא מיקנין במילי אבל קרקעות ועבדים מקנין במילי שהרי קרקע ועבדים נקנין בשטר שזהו מילי והחילוק הוא פשוט דאין כח במילי לתפוס ולקנות הדבר ולהעבירו מרשות לרשות אלא א"כ יש בהדבר הנקנה ממשות כמו קרקע ועבדים אבל אין כח במילי לתפוס המילים אפילו הכתובים בשטר ואף שיש על השטר שעבוד קרקעות ופריך מרב חייא בר אבין אף שיש להביא ראי' מרבה בר יצחק אך רבה בר יצחק מיירי במילי דדבור ומילי דדבור ודאי שלא קונה מילי אפילו הנקנה הוא מילי דשטר אבל מילי דשטר יכול להיות שיש בכחו לקנות המילים שבשטר אבל מרב חייא בן אבין קשיא מכ"ש דלדידיה מצינו מילי דדבור קונה וכ"ש מילי דשטר צריכים לקנות.

ע"ב במשנה: מכר את הקרון לא מכר את הפרדות נראה דבקרן ופרדות

גם ר' יהודה מודה דאין דמים מודיעים דלר' יהודה דמים מודיעים דוקא במקום ספק דיש שקורין גם לבקר צמד ויש שקורים לבקר בקר אז דמים דצמד מודיעים משא"כ בקרון ופרדות וכן במכר לו בקר אז ודאי אין שום ספק להכניס הצמד במלת בקר אז גם ר' יהודה מודה דאין הדמים מודיעים ולשם מתנה נתן.

דף ע"ח ע"א איבעי' להו בעודן עליו מחלוקת כו'. אף דהמשנה סתמא

משמע בכל האופנים עי' תוס' ד"ה "או דלמא"

אך השואל מסתפק בלשונות דהבירייתא והמשנאי' שמביא דמשמע שפליגי רק בלשון אחד.

דף ע"ט ע"א אשפות מלאות זבל שובך מלא יונים שדה מלאה עשבים

כו'. הא דהפסיק בקדושת דמים (אשפות שדה ואילן) עם קדושת המזבח (שובך מלא יונים) נראה לי משום דבשדה ואילן ריקנים שנתמלאו אח"כ יש מחלוקת בין ר' יהודה ור' יוסי ע"כ גמר תחלה לפרש ג' עניניה ואח"כ הביא דשדה ואילן ואף דגם בבור ושובך מחלוקת דר' אלעזר ברי שמעון ות"ק אך מחלוקת דר' יהודה ור' יוסי עיקר.

דף פ"א ע"א מתיב רבה הקונה אילן אחד כו' תיובתא. והא דרב יהודה

מביא ממשנה יתירה לאו משנה יתירה היא ועי' תוס' ד"ה "ממאי".

ע"ב ורבנן בב' אילנות ספוקי מספקי להו. נראה דבאילן אחד לרבנן לא נכנס

בספק ואינו מביא עי' ירושלמי בכורים.

דף פ"ב ע"א א"ל משום דמיהוי כשיקרא. עי' רשב"ם ע"ז: ד"ה כאותה

ששנינו דאם אינו מפסיד לאחרים לא מיהוי כשיקרא אך שאני הכא שקורא לפני הקב"ה וזהו שהוסיף הרשב"ם הכא וכתוב דדובר שקרים לא יכון לנגד עיני.

אלא אר"פ אין לו גזע לבעל דקל לפי שאין מוציא גזע. הכוונה ואז ודאי לא מיירי מתניתין בדבר שאין דרכו להוציא גזע כמו דקל וכדומה וזהו שמקשה לרב זביד קשיא מתניתין ופירשב"ם דמתניתין מיירי בכל אילנו' המוציאות גזע.

רשב"ם ד"ה "וליהוש זימנין דמסקי" כו' והא זמנין שיש לו אילן אחד כו' נקט אילן

אחד ומסיים ונראה כשלשה אילנות וקשה דהוי ליה לסיים כשני אילנות ועי' רש"ש ונראה לי דמיירי אליבא דרבנן ובשני אילנות לרבנן לא חיישינן למסקא ארעא שרטון משום דלרבנן בב' אילנות הוי ספק אם יש לו קרקע להקונה או לא ע"כ בספק באמת לא חיישינן שיעלה שרטון דאולי יש להקונה קרקע גם בב' אילנות

והקונה מפסיד מספיקא בקרקע של ב' אילנות ובהשרטון יפסיד המוכר קרקע רק של אילן אחד משו"ז פירשב"ם באילן אחד אליבא דרבנן דודאי אין קרקע להקונה אילן אחד כהירושלמי מס' בכורים שכתבתי לעיל וחיישינן שמא יעלה שרטון ויראה כג' אילנות ז"א מאילן אחד ייעשה ג' אילנות.

תוס' ד"ה "מתקיף לה רב פפא" כו' ועוד דמפרש דמזבין ליה לחמש שנים שאם ימות תוך כך יטע אחר במקומו הא קתני ואם מתו אין לו קרקע כו'. ונראה לי לתרץ להרשב"ם דכוונתו דמזבין לו לחמש שנים לא פחות מחמש שנים אבל אם יהי' האילן יותר אז אין על הלוקח לחפור ולשרש האילן וזהו דקאמר אם מתו אין לו קרקע הכוונה אחרי החמש שנים.

דף פ"ד ע"א בפסקא שחמתית ונמצאת לבנה כו' אמר רב פפא מדקתני

לבנה ש"מ האי שמשא סומקתי היא תדע כו'. נראה דש"מ היא מברייטא או ממשנה ותדע בכלל היא מסברא והראי' ממתני' הוא פשוט דשחמתית זהו חטת שקבלה הצבע מהחמה דזהו לשון שחמתית ואם הי' רבי שונה במשנה שחמתית ואדומוז ואנן ידעינן דיש ב' צבעים בחטים לבן ואדום ע"כ דשחמתית דמתניתין הכתוב אצל אדומה היא לבנה והחמה היא לבנה אבל השתא דכתב שחמתית ולבנה ע"כ דשחמתית' אדומה והאי שמשא סומקתי.

דף פ"ה ע"א רשב"ם ד"ה ה"ג בתוספתא ד' מדות כו' אבל ברשות

הלוקח כו'. והדר ברשות המוכר. היפך גירסת הגמרא דנקט מוכר קודם ורשב"ם לשיטתו דמסמיק מוכר לרשות הנפקד דמדה אחת הם והא דמפרש לקמן מוכר קודם ללוקח לאו קושיא הוא.

דף פ"ו ע"ב רשב"ם ד"ה "והא פירות דבני הגבחה נינתו" כו' דמשיכ'

כ"ש מהני בפירות שהרי דבר מועט ובמשיכת כל שהוא נעקר כולו ממקומו כו'. הכוונה באם הי' למשל שק ארוך של תפוחים כשמשיך את

בתוספתא ומשמע שבא למעט תומן ורביעית. ותומן הוא חצי לוג הנאמר כבר ומה שמבאר לקמיה תומן שמינית הקב חצי לוג אין הכוונה שגורס תומן אלא שמבאר תומן לידע שיעור דחצי תומן ולפי"ז ההפסק בהרשב"ם בין התיבות בתוספתא: לתומן וכן ההפסק דבין לוג ועוכלא הם בטעות והכל דבור אחד. וזה שאמרתי שאין הרשב"ם גורס רביעית משום דזהו חצי תומן זה נראה לי ברור ולא נצטרך להדיחוקים מרחיקי הפשט.

רשב"ם ד"ה "תומן" כו' דא"כ כמו שכתוב בספרים שלנו מאי האי דקפריך לקמן תומן ועוכלא לא ליעבד כו'. כוונתו דלפי גירסת הספרים דגרסי רק תומן ולא חצי תומן א"כ ע"כ דגרסינן ג"כ לקמן תומן ועוכלא לא ליעבד. משא"כ לפי גירסתו דגרסינן גם חצי תומן אתי שפיר דהקושיא היא חצי תומן ועוכלא לא ליעבד.

דף צ' ע"ב וקרי' לי' רוז פפא כלשון ראשון דרשב"ם ע"ש המקום פאפוניא.

דף צ"ג ע"א סברוה דרובא וחזקה כי הדדי נינהו. אף שאנו רואים כי החזקה לר' אחא חזקה דשור המועד וגמל האוחר עדיף מרובא דשורים ורובא דגמלים ואיך אומר כי הדדי נינהו אך נראה דהכוונה לפי הס"ד דסברוה דכשם שחזקת הגוף דשור המועד עדיף מחזקת ממון גם כשהרוב מסייע לו לחזקת ממון הוא הדין דגם הרוב עדיף מחזקת ממון במקום שאין שום חזקת הגוף רק רובא נגד חזקת ממון דהולכין לר' אחא אחר הרוב ורב כר' אחא ושמואל כת"ק ומשני אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לת"ק כו' והכוונה דלרב בין ת"ק ובין ר' אחא אזלי בתר רובא אלא דלת"ק הרוב עדיף לא רק מחזקת ממון אלא עדיף גם מחזקה דגופא והולכים בתר רוב שורים אף שיש חזקה דגופא של שור המועד וגמל האוחר ור' אחא סובר דהרוב עדיף רק מחזקה דממון אבל לא מחזקה דגופא ולשמואל ס"ל דמחלוקת דת"ק עם ר' אחא הוא רק אם חזקה דגופא עדיף מחזקה דממון אם יש רוב המסייע לחזקה דממון

השק כ"ש כשיעור תפוח אחד הרי כל התפוחים שבהשק נעקרו ממקום אף שהשק לא נעקר כולו ממקומו אך כל הפירות נעקרו כל אחד ממקומו ^{אוצר החכמה} **כמובן משא"כ בדבר ארוך כמו פשתן ובוזה תבין כל דברי הרשב"ם.**

רשב"ם ד"ה "ת"ש" משום דפרכינן מינה טובא בשמעתין לעיל לא קאמר מיתביה עכ"ל. הכוונה משום דלשון הת"ש מצינו בש"ס דוקא מקושיא השניה ואילך כשכבר הקשה המקשה קושיא אחת והמתריץ אחר שתירץ קושייתו הראשונה כאלו רצה כבר להתעסק בענין אחר אומר לו המקשה ת"ש תתעכב עוד קצת לשמוע ממני עוד קושיא אבל מצינו לשון ת"ש בקושיא הראשונה ע"ז אומר הרשב"ם משום דפרכינן מינה טובא כו'.

דף פ"ח ע"ב רשב"ם ד"ה "עונשן של מדות" אם עשה בהן עול עכ"ל.

וכוונתו דאם עוד לא שקל בהן אף שעשיית ותקון מדה מקולקלת היא עבירה אך הלא אפשר עוד בתשובה לשבור את המדה המקולקלת משא"כ בעשה העול.

רשב"ם ד"ה "מעונשן של עריות" אם נכשל בהן עכ"ל. וכוונתו לאפוקי אם הוליד מהן ממזר ועי' תוס' ד"ה "התם".

דף פ"ט ע"א ת"ר מגין שאין מוחקין במקום שגודשין כו' ואח"כ ת"ר

מגין שאין מעיינין כו'. לפי הסדר של הכתובים ה' צריך להקדים אין מעיינין לאין מוחקין ואבן קודם לאיפה בתורה ומעיינין שייך באבן ומחיקה וגדישה באיפה וכן נסמן בסימן בתחלה אין מעיינין ונראה לי דהמסדר סידר תחלה אין מוחקין משום דוצדק דאבן למד כבר לעיל פ"ח ע"ב לגירומין ע"כ נקט איפה תחילה וצדק דאיפה מגלה גם על צדק דאבן ויליף כולה מוצדק כהספרי שמובא ברשב"ם ד"ה ת"ל.

ע"ב ק"ו להין וחצי הין שלשית ההין רביעית ההין לוג וחצי לוג ורביעית וחצי תומן ועוכלא רשב"ם לא גריס רביעית ולא גריס גם תומן כדכתב בד"ה וחצי תומן ועוכלא גרסינן

לתקרת הקרקע שלא לטמא העוברים דרך שם
היינו דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן טמא כתוס'
ורומן ק'.

דף ק"ב ע"א רשב"ם ד"ה "ובודק ממנו" כו'
ואח"כ בודק שש אמות

דחצר מפני המערות הפתוחות לה מכאן ומכאן
לר"ש נמי כו'. וכוונתו דבדיקת החצר הוא לא
בחיפוש קברים אלא בחיפוש מערות דאולי
עשו ד' מערות לחצר כר"ש דהמחלוקת במספר
המערות לחצר הוא רק במוכר מקום לחבירו
לעשות קבר או בקבלן אבל כשאדם עושה
לעצמו כו"ע חוששים לדר"ש אולי עשה ד'
מערות לחצר.

רשב"ם ד"ה "לעולם ר"ש" כו' והאי תנא
דהך ברייתא אליבא דר"ש. כוונתו דגם
ת"ק דר"ש בן יהודה אליבא דר"ש שהוא רשב"י
וכדבריו בד"ה "יש להן תפיסה".

דף ק"ו ע"ב תוס' ד"ה "ושמואל" פ"ה שיתן
לו כ"א שליש ויחלוקו ומשמע

מתוך פירושו שלא בגורל כו'. ול"ג דגם
הרשב"ם ס"ל דהאח השלישי נוטל שליש מכל
אחד בגורל והא דפירש הרשב"ם דף קנ. בד"ה
"בכל הני שמעתתא" דבלא גורל היינו דוקא
בבא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהן דמכיון
דכבר הוטל גורל על דעתם ובפניהם של האחים
האלו אין להטיל גורל עוד פעם ע"כ נוטל
זה שגבה ממנו הבע"ח מהשני בלא גורל, אבל
בבא אח שלישי שמעולם לא הוטל עליו ועל
דעתו הגורל ודאי שיטול עכשיו חלקו מהאחים
בגורל אלא א"כ שהם מסכמים מדעתם לתת לו
באופן כזה שחלקיו שיקבל האח השלישי מכל
אח יצטרפו לשדה אחת ושגם הוא מסכים לזה
אבל אם אחד מהם רוצה לתת לו חלק כזה
שיהי' נפרד מהחלק השני ודאי שיצטרפו להטיל
גורל.

דף ק"י ע"א רשב"ם ד"ה "דכתיב איש" והוה
ליה למיכתב איש כי

ימות וכן ובת אין לו. כוונתו לפרש למ"ד שהאב
יורש הבנים יליף משארו ולדידי לא צריך
והעברתם לדרשא זו וכן תפרש בעמ' ב' ברשב"ם

אבל רובא נגד חזקה דממון ודאי לא מועיל
ואין הולכין אחר הרוב אליבא דכו"ע.

דף צ"ד ע"ב א"א בשלמא כיותר מרובע טינופת
דמי היינו דאתא ר' יוסי
למימר יברור את הכל אלא אי אמרת כרובע
דמי אמאי יבור. הכי גרסינן לדברי הרשב"ם
דהרי אליבא דלישנא אמרי לה דינא קמיירי
ולא גרסינן בהא קמיפלגי ת"ק סבר לא קנסינן
כו' ור' יוסי סבר קנסינן, דלא איירינן בקנס.
דף צ"ו ע"א הבודק את החבית כו'. הכוונה
שבדקה בטעם ובריח אם
הוא יין או חומץ וזהו שאמר לקמן והא טעימי'
ולא עקר טעימי' הכוונה על טעם ולא עקר
הכוונה על ריח היין.

דף ק' ע"א רשב"ם ד"ה "ה"ג ולרבה בר רב
הונא מתניתין טעמא מאי"

כיון דאמר אין הלכה כו'. ואף דאפשר לאוקמי
מתניתין באבדה (עי' תוס' ד"ה כגון) אך נראה
דלהרשב"ם לא ניחא לאוקמי מתניתין באבדה
דמילתא דפשיטא היא ע"כ מוקי בשהחזיקו לא
רק בהילוך כר"א אלא גם בתיקון להילוך וכרב
יהודה אמר רב.

ע"ב אחתי' דרמי בר פפא. הא דיחסה לאחתי'
דרמי ולא לאחתי' דחנינא בר פפא

הנמנה ראשון בבני רב פפא, אפשר דהיתה
אחותו דרמי גם מהאם או שהיתה רק מהאם
ובני רב פפא אפשר שהיו אחים רק מן האב.
דף ק"א ע"א רשב"ם ד"ה "הכל לפי הסלע
כו'" ועושה יותר מי"ג

כוכין. כוונתו לר"ש ולת"ק יותר משמנה כוכין
ואם סלע הבא בידים כו' ולא יעשה יותר מד'
או ה' כוכין לת"ק.

שם בד"ה הנ"ל בסופו אמרו לו א"א. נראה
שזהו סוף לשון התוספתא שמביא יע"ש
ואח"כ מפרש הרשב"ם פירושו להמשנה "לר"ש
נושאי המטה עוברים ע"ג המערות".

ותו הא תנן ע"י רשב"ם ד"ה "ותו" כו' ואם
איתא הרי נטמא באהל שמאהיל ע"ג הכוכין
כו' אע"ג דהרשב"ם פי' לעיל סוף דף ק: ד"ה
"ורומן שבעה" שהניחו אור טפח בין הארון

ומשו"ז שפיר דתנשא לאחד ממשפחת מטה אביה והרשב"ם דוחה גירסא זו עי"ש הטעם ולדעת הרשב"ם אביי מילתא באפי נפשי' אמר וקושית רב פפא לא מתורץ ונידחים דברי ר' ישמעאל ואנן כר"ע דגורסין ומוסיפין ובעל יורש אשתו יליף משארו.

דף קי"ג ע"א שנאמר ושגוב הוליד וגו' אלא מלמד שנשא שגוב אשה ומתה בחיי מורישיה כו'. אף דלעיל דרש לה לענין הסבת הבעל דיאיר ירש את אשתו אך מכיון דמסיק עכשיו מהברייתות דהסבת הבן והסבת הבעל נפקא לי' מהתורה מב' הפסוקים דלא תסוב נחלה חדא בהסבת הבן וחדא בהסבת הבעל ע"כ הא דיאיר ופנחס ללמד דהבעל אינו נוטל בראוי כבמוחזק ולית לי' הא דהקשה לעיל דלסיפור דברים הוא דאתא דזה אפשר לומר רק ביאיר משא"כ באלעזר ופנחס דמיותר שם הא דכתוב אשר ניתן לו בהר אפרים כפירשב"ם או דמיותר הוא מלת בנו כפיר"ת.

דף קי"ד ע"ב רשב"ם ד"ה "משום ר' יהודה" משום דלא הי' רבו מובהק קאמר משום, כוונתו דידוע דבכל מקום בש"ס כשאומר "משום" הוא מפני שלא שמע המוסר דבר הלימוד זה מפי בעל המאמר בעצמו ע"כ אומר משום וכששומע בעצמו אומר אמר ר' יוחנן א"ר ינאי וכדומה אבל הכא ליכא למימר כלל זה דהלא לקמן מקשה ר' יוחנן לר' יהודה בעצמו מהאשה את בנה ע"כ דשמע ר' יוחנן בעצמו מפי ר' יהודה והא דקאמר משום דלא הי' רבו מובהק.

דף קט"ו ע"א רשב"ם ד"ה לעולם דריש מטות ור"ח דייק מ"ם דממטו' כו' הכוונה גם לר"ח צריך לפרש כרשב"ם יורשת ולא מורשת אלא שהי' אפשר לומר דאינה מורשת גם לאביה ע"כ דייק ר"ח מ"ם דממטות לא' ממטות אינה מורשת, וע"כ נאמר דלאמה אינה מורשת אבל לאביה מורשת ועי' מהרש"א שהקשה על ר"ח דאמר ר"ח לא לכתוב לא מטות ולא מ"ם ומקשה הלא איצטריך מטות להיקש דבן קודם לבת בנכסי האם

ד"ה "אל אביי לרב פפא" כו' ואמאי כתב ואם אין לו בן והעברתם כו' לשתוק קרא מיניה כו' אשר גם שם כוונתו לפרש למ"ד דהאב יורש הבנים משארו יליף ולא מוהעברתם והא דכתב כאן א"נ איש כי ימות והעברתם את נחלתו לבתו ולבנו עכ"ל זה קאי אליבא דמ"ד דאב יורש את בניו יליף מוהעברתם.

ע"ב והאחין מן האב נוחלין ומנחילין כו' מגלן ובפסקא השניה והאיש את אמו מנא הני מילי, כבר בארתי זה שאם יש רק שאלה אחת או' מגלן ואם שתי שאלות אומר מנה"מ וזהו שפירש הרשב"ם דהאיש יורש את אמו כו' דבן קודם לבת וזהו שני דברים בן ובת יורשים אמם ודין קדימה דבמקום הבן אין הבת יורשת את האם.

דף קי"א ע"א רשב"ם ד"ה "וגולתי יאי" כלו' טלית של תלמידי חכמים כו' כוונתו בלשון ראשון שהטלית היתה ארוכה שכסה את החלק התחתון כנהוג אצל ת"ח ובל' שני פי' נאה ממש.

ע"ב הרי הוא אומר וכל בת יורשת כו' ואומר לא תסוב נחלה לבני ישראל ואומר ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר. אף שסדרי דקראי מקודם ולא תסוב נחלה לבני ישראל והדר וכל בת יורשת ולבסוף ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר אך הת"ק נקט קודם החיוב והדר נקט השלילי והשלילים נקט כסדרי דקראי. דף קי"ב ע"א רשב"ם ד"ה יש שגורסין כן אל אביי אי ס"ד דבעל לא ירית סוף סוף כו'. נ"ל דלפי פי' היש גורסין מוכיח אביי דבעל יורש את אשתו מסברא זו, כיון דכתיב וכל בת יורשת נחלה ממטות, הרי דאביה מראובן ואמה משמעון דמטות כתיב וע"ז אמרה תורה לאחד ממשפחת מטה אביה, הרי מזה גופא מוכח דבעל יורש את אשתו דאם אינו יורש אשתו, הרי הנחלה דהאם נקראת עוד ע"ש האם ועל שם שבטה שמעון ומה יועיל דהבת תנשא למשפחת מטה אביה ראובן אלא ע"כ דהבעל יורש את אשתו והנחלה נקראת כבר על שם הבעל אביה דירש את אמה

בבבכסי האב ואפשר לומר דהשתא סובר דהא דבן קודם לבת בכל הירושות נפקא ל' מוירש אותה כדלעיל ק"ג ע"ב.

דף ק"ח ע"א בשלמא למ"ד ליוצאי מצרים היינו דקא צווחן בנות צלפחד. הוא הדין דניחא גם למ"ד לאלו ולאלו נתחלקה, רק למ"ד לבאי הארץ נתחלקה קשה ולהלן בשלמא למ"ד ליוצאי מצרים היינו דקא צווחו בני יוסף כו' התם ניחא רק למ"ד ליוצאי מצרים לבד נתחלקה, משא"כ למ"ד לבאי הארץ ולמ"ד לאלו ולאלו נתחלקה קשה.

רשב"ם ד"ה "שמע מינה" כו' דאליבא דמ"ד ליוצאי מצרים כו' ולמ"ד לבאי הארץ נמי כו' ונ"ל דגם למ"ד לאלו ולאלו נתחלקה אפ' לאוקמי שיצא אחד ממצרים כבן י"ח שנה ותוליד בנים במדבר אחרי היותו במדבר יותר מעשרים שנה ומת האב במדבר ע"י עצת בלעם וכדומה והבנים שנכנסו לארץ לא היו בני עשרים.

ע"ב בשלמא למ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה כו' נראה דגם למ"ד לאלו ולאלו נתחלקה ניחא וקשה רק למ"ד לבאי הארץ נתחלקה.

אלא למ"ד לבאי הארץ תמניא הוא דהוה. אע"ג דלמ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה ג"כ חסר חלק אחד ואתה משלימו בחד את דאבא וא"כ ה' צריך להקשות ט' הו' ונ"ל דלמ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה אפשר ה' להוסיף חלק אחי אבא מכיון שגם האח המת ה' מיוצאי מצרים והי' לו חלק ביחוד משא"כ למ"ד לבאי הארץ והאח המת שמת במדבר לא ה' מבאי הארץ א"כ לא שייך לחשוב את מה שהי' ראוי לו אילו הי' הי' מכיון שלא הניח יוצאי יריכו כצלפחד ואביי מתרץ דכן ראוי לחשוב חלקי האחים שמתו אך בתנאי שמתו אחרי מות אביהם חפר כהרשב"ם ד"ה "ה"נ תרי אחי דאבא כו'".

דף ק"ט ע"א רשב"ם בהג"ה המוקפת: ולפי האי לישנא בתרא כו'.

כוונתו להא דאמר ואפילו את"ל דהא סיפא לאו ר"ש כו' דאז ודאי לית ל' הא דיהושע וכלב

נטלו חלק המרגלים דלא ה' שום חלק למרגלים שלא נכנסו לארץ.

ע"ב ואס"ד א"י מוחזקת מאי קא מסתפקא. נ"ל דאי הוה אמרינן א"י לא הוה מוחזקת ניחא דקא מסתפק משרע"ה אולי בנות צלפחד יטלו חלק בבכורה אף בראוי כדמצינו לקמן דבנות צלפחד הותרו להנשא לכל השבטים אף לכלל הדור ההוא נאסר אבל אי א"י מוחזקת הלא אז אין שום ספק וכל הבכורים נוטלים חלק הבכורה.

דף ק"כ ע"ב מדתניא וידבר משה את מועדי ד'. ע"י בספרא אמור כג

מ"ד ופי' הגאון המלבי"ם ז"ל אות ר"ח בסופו מה שפי' בדברי ר' יוסי הגלילי וכן עזאי.

דף קכ"א ע"א לא היו ימים טובים לישראל כט"ו בשבט וכיוהכ"פ שבהן כו'. אף שהשמחה צריך להיות בכל הג' רגלים ובפרט בשמחת בית השואבה אך הכוונה פה שהשמחה של הימים האלו ט"ו בשבט ויוהכ"פ ישראל בעצמם הם הם שעשאום לשמחה וזהו שמסיים בנות ירושלם יוצאות אבל מהתורה לא מצינו בהם שמחה ובפרט ביוהכ"פ שהוא יום התשובה האמיתית.

ע"ב רשב"ם ד"ה "מניסן ועד ט"ו באב" וכל עץ שהוא נקצץ אינו עושה מאכולת, פי' תולעים. וכוונתו לתרץ דאם באים ונבראים תולעים בעצים מט"ו באב ולהלן הלא גם באלו שקצצו מקודם יהיו תולעים ומאכולת ע"ז משני דכל עץ שנקצץ אינו עושה תולעים.

רשב"ם ד"ה "קפלו את כל העולם" ולמד נמי ראה את אדם כו' אלא צדיקים גמורים קחשיב כו' ע"י תו"א לאדמו"ר הזקן בעל השו"ע והתניא פי' שמות במאמר "מי שם פה לאדם" בקטע ד"ה "והנה שתי נשמות" מביא דנשמת למך ה' גבוה מנשמת משרע"ה.

דף קכ"ג ע"א א"ל (אביי לר"פ) עליך אמר קרא כו' הכוונה בשביל שאינך מבין דהברייתא התחיל תחלת הפסוק וסמך על המעיין שיבינו בעצמם הסוף פסוק

אחים ומשׁו״ז ודאי חולק הוא עם הטומטום כמו עם זכר ודאי.

רשב״ם הגה״ה. לכך הוזכר זכר כו'. הרשב״ם מפרש בראתה ביום מ״א ג' ראיות מ״א מ״ב ומ״ג וההגה״ה מפרשת בראתה רק יום אחד יום מ״א.

דף קכ״ה ע״ב **האומר** על תינוק בין הבנים נאמן. לדברי התוס' נאמן.

ד״ה ״כך נאמן״ קכ״ז: נקט תינוק לרבותא דאף שיש להתינוק אחים גדולים ממנו מ״מ נאמן ואנו אומרים דהגדולים ממנו הם ממזרים. דף קכ״ט ע״א ור״ל אמר לא קנה עד שיאמר כו' שנתתי להם כו'. הכו'.

דמלבד זאת שצריך ב' פעמים לשון ירושה תחלה וסוף ולשון מתנה באמצע מצריך גם ר״ל דלשון המתנה יאמר בלשון עבר ״שנתתי״ דאז מערב הוא לשון המתנה בלשון הירושה אבל אמר לשון המתנה בלשון עתיד ״ותינתן״ לא יועיל וכפירוש״ם.

ע״ב א״ה מת שני קנה שלישי כו'. פי' בהא דמת ראשון קני שני לא קשיא דמיירי דהראשון לא ראוי ליורשו ומה דאמר לו ונכסיי לך הוא במתנה, אבל בשני הראוי ליורשו מקשה כו'.

דף קל״א ע״א אלא ש״מ ירתון תנן כו' וש״מ אפילו בבריא. פי' דבשעה

שהולך להתחתן ולחופה כותב לה בכתובה אינן ירתון ואז הוי ודאי בריא.

א״ל ר״פ לאביי ופירוש״ם ר״פ לאו אבעי' דרבא קאי דהא איפשיטא כו'. הכוונה דכבר איפשיטא הבעיא בין דר' נתן בין לרבי דלר' יוחנן ב״ב אפי' בבריא דהלא מתחיל ר' נתן שניתם משנתכם כר' יוחנן ב״ב וכמ״ש לעיל דבשעת כתיבת הכתובה ודאי ה' בריא אלא דמקשה ר״פ על ר' נתן ורבי גופא ועי' פי' ר״ג ותוס' ד״ה ״ושמע מינה״.

דף קל״ב ע״א לעולם בשכ״מ. הכוונה אף בשכ״מ ובין בשכ״מ ובין בבריא קאמר.

דף קל״ג ע״א השתא בירושה דאורייתא אמרת אלמנתו ניזונת מנכסיו

וא״כ אתה שלא הבנת הבריייתא אנו צריכים לסיים לך גם הסוף פסוק ועי' רשב״ם ד״ה כראובן ושמעון.

דף קכ״ד ע״ב א״ל נהרדאי לטעמייהו. ופירש רשב״ם אמימר כר״נ ס״ל

כו' דאמר ר״נ גבו קרקע אין לו גבו מעות יש לו ופירוש״ם במעות חשבינן לו מוחזק אליבא דשלחו מתם כו' וכוונתו דלרב נחמן עצמו הכי אמר לעיל ורב נחמן ידידיה אמר מותר לעשות כדברי רבי ולרבי ס״ל לעיל דנוטל בין במלוה בין ברבית וודאי דלא מחלקינן לרבי בין קרקע למעות.

דף קכ״ה ע״א **טעמא** דבני מערבא קאמינן ולן לא ס״ל. ופירוש״ם ד״ה

״לטעמייהו״ כו' אלא כרב יהודה אמר שמואל דאמר אליבא דרבנן אין הבכור נוטל פי שנים וכוונתו דגם הא דס״ל רבה ור״נ כרב יהודה זהו רק בפירושו דרבנן אבל לא לפסק הלכה לרב נחמן דלרב נחמן ס״ל כרבי דהבכור נוטל בין במלוה ובין ברבית כדלעיל קכד: אלא בפירושו דרבנן בין רבה ובין ר״נ ס״ל כפירושו דרב יהודה א' שמואל ובפירושו דשלחו מתם אליבא דרבנן פליגי רבה ורב נחמן מהו מוחזק יותר קרקע או מעות אבל בפירושו דר״י א' שמואל שניהם שווים ושניהם ס״ל כשמואל בפירושו דרבנן אבל להלכה ס״ל ר״נ כרבי וכדאמרן.

דף קכ״ו ע״א **והא** דרב פפי ורב פפא לאו בפירוש אתמר אלא מכללא

אתמר. וכדמסיק דרבא לא אמר בפירוש ויתר בכל הנכסים או באותה שדה אלא שרבא אמר רק המלות לא עשה כלום ורב פפי ורב פפא פליגי בפירושו וכוונתו דרבא אם בכל הנכסים או רק באותה שדה אבל קשה ה' להש״ס לומר דרב פפא א' כך אמר רבא ורב פפי איפכא.

דף קכ״ז ע״א **רשב״ם** ד״ה ״אמימר אמר״ כו' והם שלשה בנים. נ״ל

דבשני בנים בכור וטומטום א״א למעט או לא למעט דהלא בלא הטומטום אינו בכור אלא בן יחיד דבכור הוא לערך ויחס שיש לו עוד אח